

A KATASZTRÓFAVÉDELEM TŰZOLTÓ EGYSÉGEI UTÁNPÓTLÁSA BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI, EREDMÉNYEI ÉS AZ ELKÖVETKEZENDŐ IDŐSZAK KIHÍVÁSAI

1. Bevezetés

A XXI. század bővelkedik biztonsági kihívásokban. Az elmúlt időszakban Európában megtapasztalhattuk az ázsiai és afrikai országok különböző okokból bekövetkező (pl. elszegényedés, polgárháború, államigazgatás teljes szétesése) tömeges migrációs kibocsátásának hatásait. Tanúi lehettünk a terrorizmus felerősödésének. Egyre inkább előtérbe kerül egyes térségekben az éhínség és az ivóvízhiány problematikája, hogy csak néhányat emeljek ki napjaink biztonsági kockázataiból.

A rendvédelmi szervezeteknek a különböző kihívásokra reagálni kell.¹ Ennek a szakmai követelmények teljesítésén kívül, a humán erőforrás oldaláról is gondoskodni szükséges. Elengedhetetlen, hogy a feladataik eredményes végrehajtása érdekében megfelelő felkészültségű, megfelelő létszámú rendvédelmi dolgozó álljon szolgálatban a megfelelő időben és helyen. Ez a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladat végrehajtására is vonatkozik, hogy a tűzvédelem területén, a lakosságvédelem szegmensében vagy a kritikus infrastruktúrák védelmének feladatkörében a szükséges humán erőforrást biztosítani tudja.

2. Hipotézis

Az elmúlt időszak társadalmi, demográfiai és gazdasági tényezői a rendvédelmi szervezetek utánpótlási lehetőségeit jelentősen befolyásolták negatív irányba. Ebből kiindulva hipotézisként fogalmazhatjuk meg, hogy a rendvédelmi szervezetek, köztük a katasztrófavédelem megfelelő mértékű és minőségi személyzeti utánpótlásának biztosítása egyre inkább biztonsági kockázati kihívássá válhat.

A fenti feltételezés valóságalapját kívánom körüljárni, alátámasztani vagy cáfolni a tűzoltói utánpótlása biztosítása tapasztalatainak bemutatásával, az elért eredmények, tapasztalatok feldolgozásával, a jövő teendőire történő rámutatással.

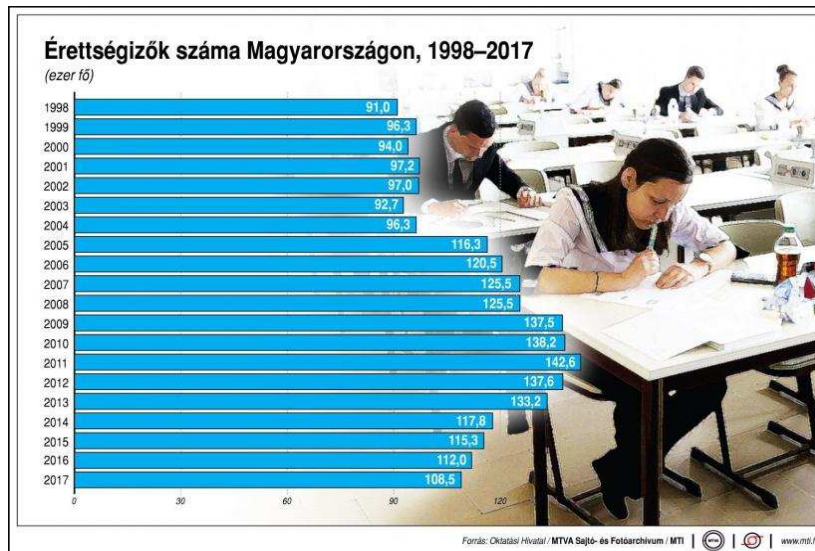
3. A rendvédelmi szervezetek utánpótlási bázisát meghatározó tényezők

Egyértelműen kijelenthető, hogy az elmúlt időszakban az utánpótlás biztosítása egyre bonyolultabbá vált a különböző társadalmi, gazdasági, demográfiai tényezők alapján. A megváltozott gazdasági tényezőket vizsgálva megállapítható, hogy az elmúlt években Magyarország gazdasági teljesítményének javulása, a jelentős mértékű munkahelyteremtés,

¹ A kihívásokra adott válaszok további területei lehetnek a kutatás, a fejlesztés és az innováció. Vö. Németh József: Kutatás, fejlesztés, innováció a hazai rendőrségi tudományos életben. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2018. 481-488. o.

a folyamatosan emelkedő bérek a civil szférából elszívó hatást gyakorolnak a rendvédelmi szervek irányába.

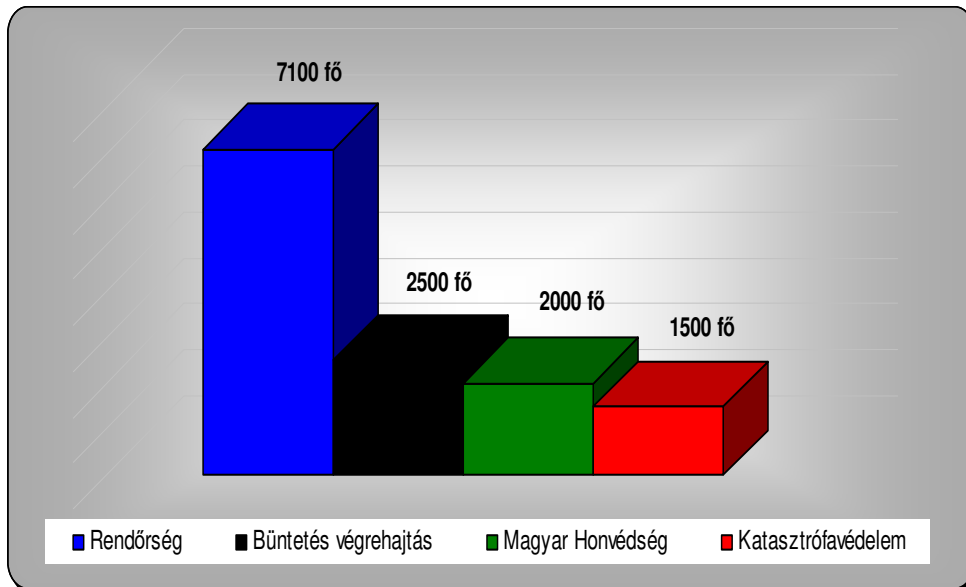
Mindemellett az elmúlt évtizedben többszázszáz nagyságrendű migráció következett be a nyugat-európai országokba munkavállalás céljából, mely szintén csökkentette az utánpótlás bázisát nyújtó fiatalok számát hazánkban. A demográfiai tényezők sorába tartozik, hogy folyamatosan csökken az érettségi vizsgát tevő fiatalok száma (1. sz. ábra).

Ennek ellenére a felsőoktatásba jelentkezések száma nem változik, szinte megegyezik az érettségizők arányával az elmúlt években (2. sz. ábra).

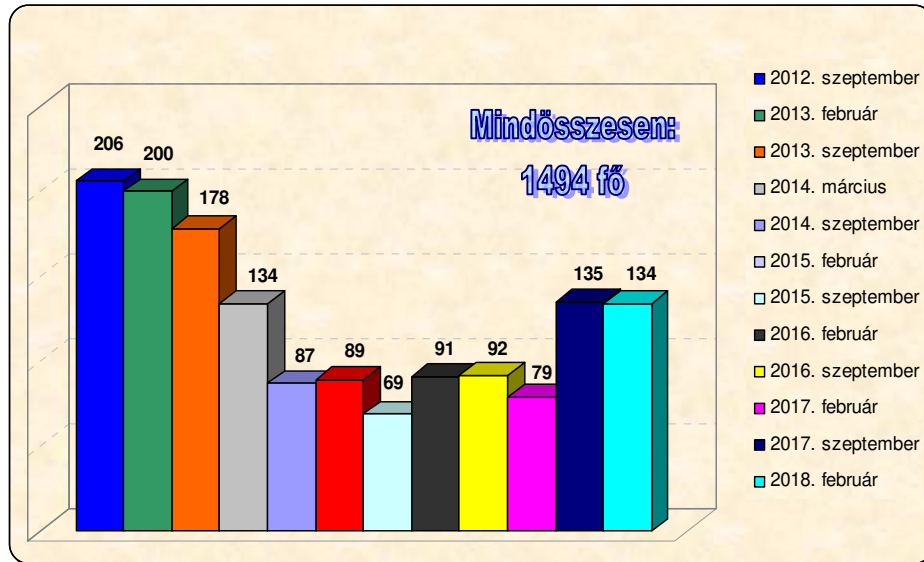
További befolyásoló tényező, hogy az elmúlt 6-8 évben versenyhelyzet alakult ki a a rendvédelmi és fegyveres szervek között az utánpótlás biztosítása területén, mivel különböző mértékű létszámfejlesztésre kaptak lehetőséget (3. sz. ábra).

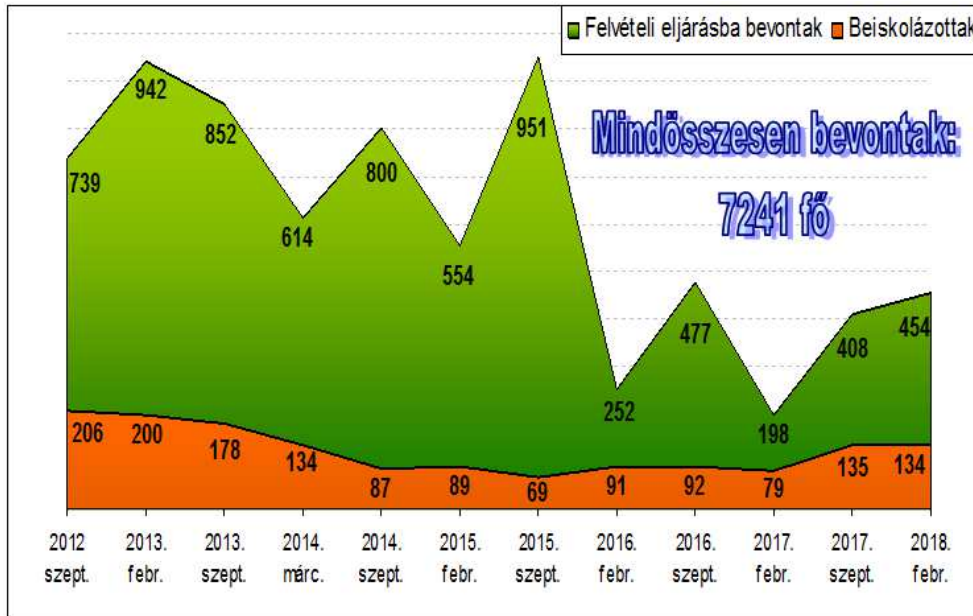
A fenti tényezők értékeléséből egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a rendvédelmi szervek utánpótlásának biztosítását hátrányosan befolyásolták a vizsgált időszakban.

4. A végrehajtói tűzoltói állomány utánpótlásának tapasztalatai az elmúlt időszakban

Az integrált katasztrófavédelmi szervezet 2012. évi létrejöttét követően elindult egy tudatos, tervszerű fejlesztés a lakosság és a gazdaság tűzvédelme hatékonyságának javítása érdekében. A tüzesetekhez, műszaki mentésekhez és más káresetekhez történő kiérkezés idejének csökkentését szolgálja a katasztrófavédelmi őrprogram végrehajtása. A beosztotti tűzoltói állomány létszámfejlesztése ütemezetten, a képzési kapacitások és költségvetési lehetőség függvényének valósult meg 2012 szeptembere és 2018. I. féléve között közel 1500 fő felkészítésére került sor a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ égíse alatt, a rendőrségi szakképző intézmények bevonásával (4. sz. ábra).

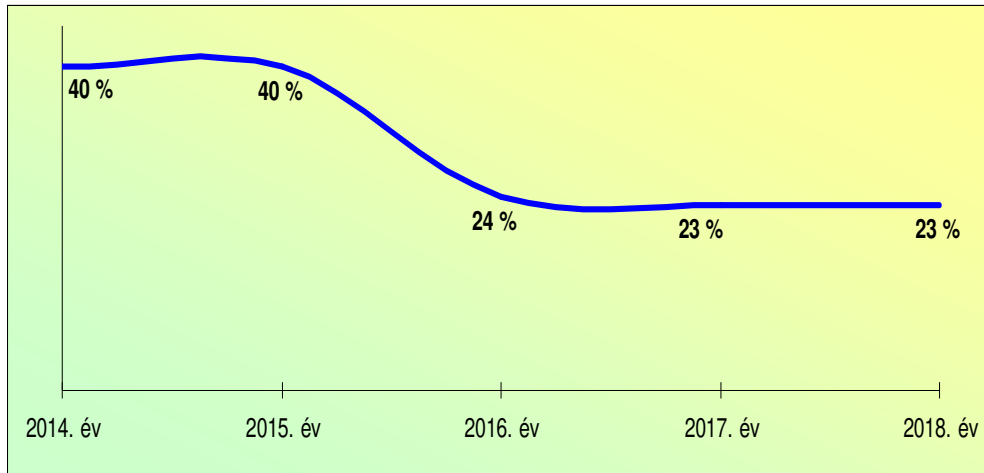
A fenti, szükséges létszám biztosításához a minőségi kiválasztás érdekében közel ötszörös jelentkezői körből kerültek a legalkalmasabb tűzoltó jelöltek kiválasztásra. Ez az arány egyértelműen lehetővé tette a legrátermettebb, a tűzoltó pálya iránt elkötelezett személyek kiválasztását (5. sz. ábra).

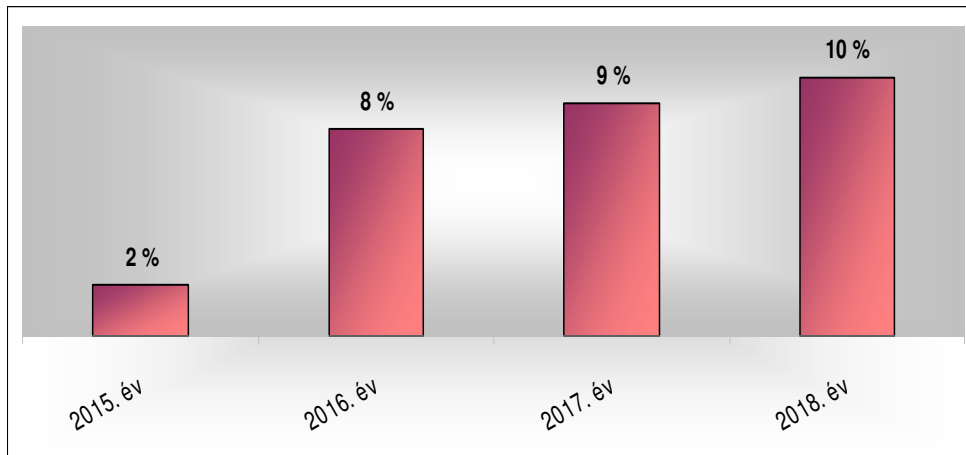
E megállapítást a képzés során tapasztalt minimális (1,5 %-os) lemorzsolódás és a helyi szervek parancsnokai bevonásával elvégzett beválás vizsgálat eredménye egyértelműen alátámasztották. Az évente két alkalommal indított Tűzoltó szakképzéseknél, a februári képzésindításoknál jelentett nagyobb kihívást a szükséges mértékű toborzási létszám biztosítása.

A tűzoltói létszám utánpótlásánál kiemelt figyelmet fordítottunk a tűzoltó gépjárművezetői állomány pótlására, a tűzoltóságok beavatkozási és mobilitási képességének megőrzése érdekében.

A magyar gazdaság, jelentős élénkülésének, munkaerő felszívó hatásának a 'C' kategóriás jogosítvánnyal rendelkezők számaránya a tűzoltó szakképzésben folyamatosan csökkent (6. sz. ábra).

E tényező biztonsági kockázatot hordoz magában a tűzoltó beavatkozások fenntarthatósága területén. A probléma kezelése szükségessé tette különböző intézkedések megtételét, melyek közül kiemelkedett a Nemzetgazdasági Minisztérium támogatásával 2017 novemberében elindított, több mint 300 fő jelentkező bevonásával megvalósuló, országos program, az állományban lévők 'C' kategóriás gépjármű vezetői engedély szerzésére. Fontos tényező a rendvédelmi pályára készülő fiatalok esetében, hogy kellő mértékű ismerettel, előképzettséggel rendelkezzenek kezdő munkahelyükkel kapcsolatban, mely elősegíti, felgyorsítja szervezeti szocializációjukat, hivatástudatuk kialakulását. A katasztrófavédelemnél kiemelt figyelmet fordítunk a belügyi pályaeorientációs képzésben résztvevő fiatalok megszólítására a toborzások során. Ennek eredményeként a tűzoltó szakképzésbe kerülők között, mintegy 10 %-ra növekedett részarányuk (7. sz. ábra).

5. Következtetések

A toborzások és felvételi eljárások tapasztalatait összegezve megállapítható, hogy az elmúlt időszakban a közel ötszörös országos átlagot mutató túljelentkezés nagy merítésű, kiválasztási lehetőséget biztosított a beiskolázó katasztrófavédelmi igazgatóságoknak. Szintén fontos tényező, hogy a képzés során tapasztalt minimális lemorzsolódás a megfelelő kiválasztást és felkészítés során az állománnyal való helyes foglalkozást támasztja alá, mely jól segítette a szervezeti szocializálódást, a hivatástudat kialakulását.

A tűzoltó munkához nélkülözhetetlen műszaki, technikai előképzettséggel érkezők viszonylag magas száma, a különböző kiegészítő kompetenciákkal (pl: kiscgépezői jogosítvány) bíró tűzoltó jelöltek megfelelően biztosítják a szakmaiságot. Ugyanakkor figyelmeztető jelek is fellelhetők az állomány utánpótlása során, melyek biztonsági kihívásokat hordozhatnak magukban. Ezek közül mindenképp intézkedést igényel, hogy az utóbbi időszakban csökkenő tendencia jellemzi a jelentkezéseket. Lokálisan, a gazdaságilag fejlettebb térségekben létszámhiány is megjelent.

További odafigyelést igénylő tényező, hogy folyamatosan fiatalodik a tűzoltópályát választó állomány, mellyel csökken az élet és munkatapasztalattal rendelkezők száma, a kellő érettség hiánya csökkentheti a hivatás iránti elkötelezettséget. A pályaeorientációs képzésből jelentkezők fokozatosan növekvő aránya még mindig csekély az összlétszámhoz viszonyítva. Ez a tényező további oktató, felkészítő munkát igényel a képző intézményekben. Szintén fontos figyelmeztető jel, a 'C' típusú forgalmi engedéllyel rendelkezők számának csökkenése, mely a tűzoltóságok beavatkozó képességét veszélyeztetheti.

6. Összegzés

A katasztrófavédelem tűzoltói állománya utánpótlásának vizsgálata alapján összegzésként megállapítható, hogy bár figyelmeztető jelek megjelentek a toborzások, felvételi eljárások során, még kezelhető mértékűek, biztonsági kockázatot nem jelentenek.

A figyelmeztető jelek folyamatos vizsgálata, a negatív tényezőkre történő reagálás ugyanakkor elengedhetetlen a megfelelő mértékű és minőségű utánpótlás biztosításának fenntartása érdekében.

A katasztrófavédelem proaktívan a szükséges intézkedéseket folyamatosan megteszi a veszélyforrások kiküszöbölése érdekében, legyen az a szakképzés ideje alatti juttatások megnövelése az állomány számára vagy a toborzás módszereinek megújítása (spot filmek alkalmazása, a közösségi média pl. facebook lehetőségének kihasználása), a fiatalok minél hatékonyabb megszólítása érdekében.

További felhasznált irodalom:

1. Gubicza József: Hogyan biztosíthatjuk a rendvédelmi szervek utánpótlását? A pályaeorientációs képzés múltja, jelene, jövője a katasztrófavédelem szemszögéből. In: Deák József – Gaál Gyula – Sallai János (szerk.): A toll sokszor erősebb, mint a kard. Rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Fórizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére. Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest, 2016. 101-111. o.
2. Gubicza József: Az új modul rendszerű tűzoltó szakképzésre beiskolázottak felvételi tapasztalatai. *Katasztrófavédelmi Szemle* 2012/19. 34-36. o.

3. Nagy Zsolt: Változások a katasztrófavédelmi képzésben. Forrás: <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/744-valtozasok-a-katasztrofavedelmi-kepzesben.pdf> (Letöltés ideje: 2018.07.11.)